

Demokrat Parti Döneminde Asayiş Bağlamında Uyuşturucu Sorunu: Politika, Toplum ve Güvenlik Üzerindeki Etkileri

The Drug Problem in the Context of Law And Order During the Democratic Party Period: Effects on Politics, Society and Security

Lütfi Arslan^{1*}

¹Dr, MEB Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğü, Yozgat, Türkiye, <https://ror.org/00jga9g46>, lutfiarslan8@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5844-7732>

Dr., MEB Yozgat Directorate of National Education, Yozgat, Turkey, <https://ror.org/00jga9g46>, lutfiarslan8@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5844-7732>

* Corresponding author

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş Tarihi: 14.01.2025

Kabul Tarihi: 12.02.2025

Yayın Tarihi: 20.03.2025

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Değerlendirme

Ön İnceleme: İç hakem (editörler).

İçerik İnceleme: İki dış hakem/Çift taraflı körleme.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Lütfi Arslan

Etik Bildirim

turkisharr@gmail.com

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Yayıncı

Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016-Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye

Atıf

Arslan, L. (2025). Demokrat Parti Döneminde Asayiş Bağlamında Uyuşturucu Sorunu: Politika, Toplum ve Güvenlik Üzerindeki Etkileri. *Turkish Academic Research Review*, 10/1, 141-156. <https://doi.org/10.30622/tarr.1619420>

Öz

XX.Yüzyılın başlarından itibaren uyuşturucu maddeler, uluslararası bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Bu maddelerin kontrolü, denetimi, üretimi ve ticaretinin engellenmesi amacıyla çeşitli uluslararası toplantılar düzenlenmiş ve önlemler alınmıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından ise uyuşturucuyla mücadele, bireysel ve toplumsal yaşamın korunması ile asayişin sağlanması açısından devletlerin karşı karşıya kaldığı en önemli sorunlardan biri olmuştur. Sanayileşmenin hızlanması, kırsal kesimden kentlere yoğun göçlere neden olmuş ve bu durum kentlerde asayiş sorunlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türkiye, küresel anlamda uyuşturucuyla mücadeleye 23 Ocak 1912 tarihli Lahey Sözleşmesi'ni 1933 yılında kabul ederek başlamıştır. 1936 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi ise bu alanda uluslararası iş birliğinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Demokrat Parti'nin (DP) iktidara gelmesine kadar Türkiye, çıkardığı yasalar ve uluslararası taahhütleriyle uyuşturucuyla mücadelede sorumluluklarını yerine getirmiştir. 1 Aralık 1945'te kurulan Demokrat Parti, 1950 yılında iktidara gelmiş ve 27 Mayıs 1960'a kadar ülkeyi yönetmiştir. Bu dönemde Türkiye'de toplumsal, sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda köklü değişimler yaşanmıştır. Demokrat Parti'nin iktidara geldiği yıllarda Türkiye'de uyuşturucuya bağlı asayiş ve güvenlik sorunları henüz ciddi boyutlara ulaşmamıştır. Ancak 1950'lerden itibaren köyden kente yaşanan göçler, şehirlerin sosyokültürel ve ekonomik yapısını bozmuş ve başta afyon ve eroin olmak üzere çeşitli uyuşturucu maddelerin kullanımında artışa neden olmuştur. Türkiye'nin afyon üretiminde önemli bir konuma bulunması, bu maddelere erişimi kolaylaştırmıştır. Ayrıca Türkiye, uyuşturucu maddelerin Avrupa pazarlarına taşınmasında önemli bir transit güzergâh haline gelmiştir. Uyuşturucu kullanımındaki artış, güvenlik politikalarını, Türk aile yapısını ve toplumsal düzeni olumsuz yönde etkilemiştir. Uyuşturucuyla mücadelede uluslararası sözleşmeler, Türkiye'nin elini güçlendirmiş ve "Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadele Ulusal Politika ve Strateji Planı" çerçevesinde cezalar artırılarak mücadele yoğunlaştırılmıştır. Demokrat Parti döneminde uyuşturucu sorunu, sadece bir sağlık meselesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dengeyi tehdit eden bir olgu olarak ele alınmıştır. ABD'den gelen uzmanların hazırladığı raporlar doğrultusunda emniyet teşkilatının yapısı güçlendirilmiş ve uyuşturucuyla mücadelede teknik destekler sağlanmıştır. Ancak polis teşkilatının yapısında ve güvenlik politikalarında yapılan reformlara rağmen, eğitim ve kaynak eksikliği nedeniyle mücadelenin etkinliği sınırlı kalmıştır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı tarama modeliyle hazırlanmış olup, Demokrat Parti döneminde (1950-1960) Türkiye'de uyuşturucu kullanımındaki artışı ve bunun toplum üzerindeki etkilerini incelemektedir. Dönemin siyasi atmosferi, ekonomik koşulları ve sosyal yapısı analiz edilerek, uyuşturucuyla mücadeledeki eksiklikler ve devletin bu konudaki tutumu değerlendirilmiştir. Uyuşturucu bağımlılığının toplumsal normlar, aile yapıları ve gençlik üzerindeki olumsuz etkileri vurgulanmış; ayrıca dönemin güvenlik politikalarının bu sorunla başa çıkamadaki rolü incelenmiştir. Makale, Demokrat Parti'nin uyguladığı politikaların sonuçlarını ortaya koyarak, bu dönemde yaşanan uyuşturucu sorunlarının günümüze uzanan etkilerini ele almakta ve gelecekte atılacak adımlar için öneriler sunmaktadır. Demokrat Parti döneminde asayiş olayları bağlamında uyuşturucuyla mücadelenin toplumsal, güvenlik ve politik etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bu dönemdeki güvenlik politikalarının uyuşturucuyla mücadeledeki rolü değerlendirilmiştir. Ancak, Demokrat Parti iktidarı döneminde asayiş olayları ve uyuşturucuyla mücadele konusunda istatistiki verilerin düzenli olarak kaydedilmemesi ve emniyet teşkilatının arşivlerinin erişime açılmaması, döneme ilişkin verilerin değerlendirilmesini zorlaştırmıştır. Uyuşturucuyla mücadelede uluslararası iş birliği sağlanmasına rağmen, uyuşturucu pazarları birçok ülkede ekonomik bir faaliyet olarak varlığını sürdürmüştür. Bununla birlikte, bu dönemde devletin uyuşturucu maddelerle mücadelede kendisini en sorumlu otorite olarak görmesi önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir. Sonuç olarak, bu makale, Demokrat Parti döneminde yaşanan uyuşturucu sorunlarının günümüze yansıyan etkilerini ortaya koyarak, gelecekte etkili bir mücadele stratejisi geliştirilmesi gerekliliğine dikkat çekmekte ve bu alanda atılacak adımlar için öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Asayiş, Demokrat Parti, Güvenlik Politikaları, Polis Teşkilatı, Uyuşturucuyla Mücadele.

Research Article

History

Received: 14.01.2025

Accepted: 12.02.2025

Date Published: 20.03.2025

Plagiarism Checks

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Peer-Review

Single anonymized-One internal (Editorial Board). Double anonymized-Two external.

Copyright & License

Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Lütfi Aslan

Complaints

turkisharr@gmail.com

Conflicts of Interest

The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support

The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Published

Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016-Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye

Cite as

Aslan, L. (2025). The Drug Problem in the Context of Law And Order During the Democratic Party Period: Effects on Politics, Society and Security. *Turkish Academic Research Review*, 10/1, 141-156, <https://doi.org/10.30622/tarr.1619420>

Abstract

Since the early 20th century, narcotic substances began to be recognized as an international issue. Various international meetings were held, and measures were taken to control, regulate, and prevent the production, manufacture, and trade of these substances. Following World War II, the fight against drugs became one of the most serious challenges faced by states in protecting individual and societal life and ensuring public order. Rapid industrialization triggered mass migrations from rural areas to cities, leading to the emergence of public order issues in urban areas. Turkey initiated its global fight against drugs by adopting the January 23, 1912 Hague Convention in 1933. The 1936 Geneva Convention further strengthened international cooperation in this struggle. Until the rise of the Democrat Party to power, Turkey fulfilled its international responsibilities in combating drugs through enacted laws. The Democrat Party, founded on December 1, 1945, came to power in 1950 and governed the country until May 27, 1960. During this period, Turkey underwent significant social, economic, and political transformations. When the Democrat Party came to power, drug-related public order and security issues were not yet at serious levels in Turkey. However, starting from the 1950s, rural-to-urban migration disrupted the sociocultural and economic structures of cities, leading to an increase in the use of various narcotic substances, particularly opium and heroin. Turkey's prominent position in opium production further increased the accessibility of such drugs. Additionally, Turkey became a key transit route for the transportation of narcotics to European markets. The rise in drug use negatively impacted security policies, Turkish family structures, and societal order. International conventions on drug control strengthened Turkey's hand in this fight, and under the "National Policy and Strategy Plan on Addictive Substances and Addiction Control," penalties were increased, and efforts were intensified. During the Democrat Party era, the "drug problem" was addressed not only as a health issue but also as a phenomenon threatening social and economic stability. Reports prepared by experts brought from the United States led to the strengthening of the police force's structure, and technical support was provided in the fight against drugs. However, despite significant reforms in the structure of the police force and security policies, a lack of training and resources limited the effectiveness of these efforts. This study, based on a qualitative research model, examines the increase in drug use in Turkey during the Democrat Party era (1950-1960) and its societal impacts. By analyzing the political atmosphere, economic conditions, and social structure of the period, the shortcomings in combating drugs and the state's approach to this issue are evaluated. The negative effects of drug addiction on social norms, family structures, and youth are highlighted, and the role of the era's security policies in addressing this problem is assessed. The article reveals the outcomes of the policies implemented by the Democrat Party, traces the lingering effects of the drug problems from that period to the present day, and offers recommendations for future steps. It is concluded that during the Democrat Party era, the fight against drugs in the context of public order incidents had significant social, security, and political impacts. Additionally, the role of security policies in combating drugs during this period is evaluated. However, the lack of systematic recording of statistical data on public order incidents and drug-related struggles, as well as the inaccessibility of police archives and records, have made it difficult to assess the data from this period. Despite international cooperation in combating drugs, drug markets have unfortunately continued to operate as an economic activity in various countries and societies. Nevertheless, the state's recognition of itself as the primary authority in combating drug-related issues during this period marked an important development. In conclusion, this article highlights the lingering effects of these problems on the present day, emphasizes the need for developing an effective strategy, and offers recommendations for future steps in addressing this issue.

Keywords: Public Order, Democrat Party, Security Policies, Police Organisation, Fight Against Drugs.

Giriş

Yunancadan dünya literatürüne giren “narke (uyku)” teriminden türeyen “narkotik-uyuşturucu madde” deyimini, “sarhoş edici-uyuşturucu, keyif-tutku verici ve tahrik edici bitkisel ve sentetik-yapay maddeler” demektir (Dönmezer, 1981: 391). Uyuşturucu madde kullanımı ve bunun ticaretinin yapılması çok eski devirlere kadar gitmektedir. Mezopotamya’da Sümerler, MÖ. 4000’lerde haşhaş ve kenevir yetiştirerek, bunları şurup, hap ve toz olarak kullanmışlardır. İlk ve orta çağlarda dünyanın çeşitli yerlerinde çeşitli bitkiler kullanılarak sarhoş edici mamuller elde edilmiştir. Avrupa’da yeniçağ ile birlikte ve özellikle sanayi devrimiyle ile bu alanda çok daha önemli gelişmeler olmuştur. Keyif verici maddelerin Napolyon’un Mısır seferi sonucunda Avrupa’ya getirildiği sanılmaktadır. ‘I. ve II. Dünya Savaşı’ ile birlikte dünyada uyuşturucu kullanımı ve ticaretinde büyük artışlar olmuştur (Göktepe, 2020: 635-637).

İlk Türk devletlerinde ve Türk-İslam ülkelerinde uyuşturucu maddelerin kaynağını “kenevir ve haşhaş” gibi bitkiler oluşturmıştır. Osmanlılarda bu bitkiler öncelikle tıp-ecza alanında tercih edilmiştir. “Beng” ismiyle bilinen ‘esrar’ın yanında ‘afyon ve karışımları’, bazı ağrı-sızılarının tedavisinde ve hatta öksürükle mücadelede yumuşatıcı olarak kullanılmıştır. Afyon ve kenevirin yurt içinde-dışında alım-satımı ise narh ekonomisi dâhilinde devletin kontrolünde yapılmıştır (Korkmaz, 2020: 243). Ancak bu tür ürünler ve türevleri zaman zaman keyif verici olarak da kullanılmıştır. Esrarın sağlık alanında etkili bir şekilde kullanılması XIX. yüzyılda olmuştur. 1804’de “morfin”in bulunmasıyla ‘kodein’ maddesi izole edilmiş, eczacılıkta morfinin sentezlenmesiyle birlikte eroinde de seri üretime geçilmiştir. Böylece “afyon, esrar ve morfin” gibi maddeler birer sanayi ürünü haline gelmiştir. Uyuşturucu maddelerin kullanımının artmasıyla toplumsal ve ekonomik olarak devlet konuya daha geniş bir çerçevede bakmaya başlamış, uyuşturucu maddeler mücadele edilmesi gereken bir durum olarak değerlendirilmiştir (Göktepe, 2020: 628).

25 Nisan 1864’te “Attarlar ve Kökçüler Nizamnâmesi” çıkarılarak aktarların esrar ve ilişkili ürünler satması yasaklanmıştır (Baytop, 1995: 431-432). XIX. yüzyıl sonlarından itibaren Osmanlı afyonu Avrupa’da en çok tercih edilen ürün haline gelince II. Abdülhamit, afyon ekimini teşvik edici uygulamalar başlatmıştır. Morfinin sirke asidiyle etkileşiminden elde edilen “eroin” imalinin özellikle Avrupa devletlerinin ilaç pazarlarında yaygınlık kazanması Osmanlı toplumunun sağlığını olumsuz etkilemeye başlamıştır (Seddon, 2007: 144; Kocacık ve Mat, 2014: 31).

Afyon ve türevlerinin kimya sanayisinin yanı sıra ticari bir metaa olarak öneminin artması Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadar Osmanlı toplumunu olumsuz yönde etkilemiştir. “Morfin, eroin ve kodein” maddelerinde tiryakileşmenin hızlı bir şekilde artması, toplumda bu maddelere karşı bilinçlendirme çalışmalarını beraberinde getirmiştir. Sağlıklı bir toplum yaratma ideali, devletin denetim görevini ön plana çıkarmıştır. Çeşitli hastanelerde tedavi yöntemleri geliştirilmiştir (BOA, R. 1324-M.1906: 490.88, 26.RA; BOA, R.1328-M.1911: DH.EUM.THR, 22.19-0, 29.Z.; BOA, 26.RA.1324 (20.05.1906): Nu: 490.88). Türkiye’de Cumhuriyete giden süreçte, devletin esnaf ve kahvehaneler başta olmak üzere uyuşturucu maddeleri denetleme iş ve görevinde çok ciddi artışlar meydana gelmiştir. Ancak Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sürecinde denetleme ve kontrol mekanizması sekteye uğramıştır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında konuyla ilgili çok ciddi sıkıntılar olmasa da ilerleyen yıllarda asayiş ve güvenlik konularındaki yasal düzenlemeler ile birlikte uyuşturucu maddelerle de mücadele edilmiştir (Göktepe, 2020: 635). Türkiye, İkinci Dünya Harbi’ne girmemiş ancak dünyada yaşanan büyük savaşın olumsuz etkileri ile karşı karşıya kalmıştır. Bu evrede sosyal ve ekonomik problemler toplumda uyuşturucu madde kullanımını artırmıştır. Bu sırada Türkiye savaş sonrasında 1946’da çok partili siyasal hayata

geçmiştir. Bu durum 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesine zemin hazırlamıştır. DP iktidarı döneminde, uyuşturucu ile mücadele genel bir siyaset olmuş, toplum sağlığının korunmasına yönelik çalışmalar hayata geçirilmiştir (Korkmaz, 2013: 1-34).

Bu çalışmanın konusu olan “Demokrat Parti Döneminde Asayiş Bağlamında Uyuşturucu Sorunu” politika, toplum ve güvenlik ekseninde ele alınmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivinin araştırmacılara açılmaması, dönemin uyuşturucu operasyonları ve madde kullanımının nitelik ve niceliğiyle ilgili istatistiki verilere doğrudan ulaşılmasını zorlaştırmıştır. Dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, TBMM’ toplantı tutanakları, yerel-ulusal gazeteler ile konuyla ilgili çağdaş çalışmalar ve il bazlı akademik tezlerden elde edilen bilgiler nitel araştırma yöntemiyle değerlendirilerek çalışma tamamlanmıştır. “Uyuşturucu maddelerle mücadele” için çıkarılan kanunlar konunun kronolojik olarak ele alınmasını kolaylaştırmıştır.

I.Uyuşturucuyla Mücadelede Türkiye’nin Uluslararası Yükümlülüklerle Uyumunun

Tarihsel Gelişimi

XX Yüzyıl başlarından itibaren uyuşturucu maddelerin milletlerarası bir mesele olarak görülmeyle başlamasıyla bu maddelerin kontrolü-denetimi, üretim-imal ve ticaretinin engellenmesi için uluslararası boyutta toplantılar yapılmıştır. 1 Şubat 1909’da Şanghay’da “Afyon Konferansı” yapılarak, 12 ülke (Rusya, Almanya, Çin, Portekiz, İran, İngiltere, Avusturya, Tayland, Japonya, Hollanda ve Fransa) tarafından afyon üretimi-ticareti kontrol altına alınmaya çalışılmıştır (Ermaz, 1982: 1061). 23 Ocak 1912’de Lahey’de imzalanan sözleşmeyle uyuşturucuyla mücadelede ciddi bir yere gelinmiştir. Uyuşturucu kullanımı yasaklanmasa bile belirli bir izne bağlanmıştır. Türkiye bu sözleşmeyi 1933’de kabul etmiştir. Bu sırada, devletlerin sahip olduğu polis-emniyet teşkilatlarının ülkeler arasında iş birliğinin sağlanması için 1914 yılında Monako’da bir toplantı yapılarak, INTERPOL’ün (Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı) temelleri atılmıştır. 1925-1931-1936 Yıllarında yapılan ‘Cenevre Sözleşmeleri’ ile uyuşturucu ile mücadelenin altyapısı oluşturulmuştur (www.interpol.int, 2018).

Dünyada bu gelişmeler olurken Yeni Türk Devleti’nde sağlıklı bir toplum yaratmak amacıyla çeşitli adımlar atılmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak “Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti” kurulmuştur (Korkmaz, 2023: 275-276). Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti tarafından hazırlanan uyuşturucu maddelerin zararları konusunda uyarıcı broşürler ile halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. “Sıhhi Müze Rehberi” adıyla bir dergi bile çıkarılmıştır. Türkiye’de uyuşturucu maddelerin izinsiz veya ruhsatsız olarak üretimi-imali, ithali, ihracı ve her türlü ticaretine fırsat verecek eylemler “765 sayılı Türk Ceza Kanunu”nun 403. maddesiyle 1926’da yasaklanarak, bir suç olarak düzenlenmiştir (Öner, 2010, s. 108). Yeşilay Cemiyeti eroin kullanımının gençler arasında arttığını tespit etmiştir (Vakit, 23 Ekim 1933: 5). “Uyuşturucu Maddelerin Sureti İmâl ve İhzarı ile Tarzı Murakabesi Hakkında 1/79 sayılı Kanun Layihası 1928’den itibaren uygulanmıştır (Hikmet Hamdi, 1928: 30-32). Uyuşturucu maddeler hakkındaki ilk kanun tasarısı TBMM’de 8 Nisan 1928’de kabul edilmiştir (BCA, 1928: 30-18-1-2, 28.20.19). Aynı yıl dışardan gelen uyuşturucu maddelerin eczaneler dışındaki yerlerde alım satımı yasaklanmıştır (BCA, 1928: 30-18-1-1, 29.44.19).

1930’da uyuşturucu maddeler hakkındaki kanun güncellenerek, uluslararası hukukun gereklerine göre yenilenmiştir (BCA, 1930: 30-18-1-2, 10.26.13). Yine 1930’da “Uyuşturucu Maddelerin Üretimini Sınırlandırılması Konferansı”nda Türkiye’yi ‘İktisat Vekaleti’nden bir heyet temsil etmiştir (BCA, 1930: 30-18-1-2, 12.49.9). 1931’de uyuşturucu madde imal ve ihraç eden fabrika ve imalathanelerin üretim ve satışlarının kontrol edilmesi için ‘Hariciye Vekaleti’nce TBMM’ye kanun tasarısı verilmiş, konu TBMM’de tartışılmıştır (BCA, 1930: 30-18-1-2, 17.10.7). Bunun üzerine aynı sene afyondan imal edilen uyuşturucu maddelerin

tekelleşmesi için bir layiha kabul edilmiştir. “1925 Cenevre Uyuşturucu Maddeler Üretimini Sınırlandırılması Sözleşmesi” 27 Nisan 1932’de Türk Hükûmeti’nce onaylanmıştır (BCA, 1932: 30-18-1-2, 28.32.20). Sözleşmeye bağlı olarak, Türkiye’de Hükûmetin ilk icraatı İstanbul Eyüp’te uyuşturucu madde imal eden bir imalathaneyi kapatmak olmuştur.

Uyuşturucu maddelerin tek bir yerden alımı-satımı (İnhisarı-tekelleşmesi) için 1933’te kanuni düzenlemelerin hazırlığı devam etmiştir. 1933’de haşhaşın ekim alanı daraltılmış ve afyonun ticari işlemleri “İktisat Vekaletine” devredilmiştir. “Uyuşturucu Maddelerin İnhisarı”na dair “1931 Cenevre ve Lahey Afyon Sözleşmesi” onaylanmıştır. “2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Yasa” 1933 yılında yürürlüğe girmiş ve çok uzun bir süre yürürlükte kalmıştır. “2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddeler” ile alakalı kanunda adı geçen keyif verici maddelerin üretiminin yasaklanması, üretimi ve ithal-ihraçlarının izne tabi tutulması hakkında düzenleme yapılmıştır. Türk Ceza Kanunu TCK ile düzenlenen “5237 sayılı Etkin Pişmanlık ve CMK’da yer alan mal varlığına el koyma, tutuklama, adli kontrol, ses kaydının dinlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi” gibi hallerde uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı ve mücadelesinin temel ilkeleri ve ayrıntıları belirlenmiştir (Günel, 1976: 42). 1934’de ilk kez bir markanın uyuşturucu maddelerde tekelleşmesine izin verilmiştir. Bunun için ‘İnhisar İdaresi’ne 2 yüz bin lira tutarında bir para tahsis edilmiştir. Yine İran “soft afyonu”nun kalitesinin tespiti için bu ülkeye bir heyet dahi gönderilmiştir (BCA, 1934: 30-18-1-2, 46.43.20).

1935’den sonra uyuşturucuyla mücadelede farklı bir süreç girilmiştir. Bilimsel toplantılar yoluyla halkın bilinçlendirilmesi sağlanmıştır. Örneğin 1935 “Tıp Kongresi’nde “Nazım Şakir, Şükrü Yusuf ve Şükrü Dilmen”, morfin ve eroin konusunda sunumlar yapmıştır (Çakır, 2021: 109). 1935’de bazı Uzakdoğu ülkelerine afyon ticareti için uzmanlar gönderilmiştir. Eroin kullanımı Avrupa ülkelerinde 1936’dan sonra yaygınlaşmıştır. 26 Haziran 1936’da Cenevre’de “Uyuşturucu Maddeler Gayrimeşru Ticaretinin Meni” toplantısında imzalanan sözleşmeyi Türk Hükûmeti de 29 Mayıs 1936’da onaylamıştır (BCA, 1935: 30-18-1-2, 70.97.3). TBMM’de onaylanan “Zararlı İlaçların Gayri Meşru Ticaretinin Men’i Hakkında Sözleşmenin Kabulü Hakkında Kanun” da 1912’den beri dünyada kabul edilen sözleşmelere atıfta bulunularak, kanun metni ‘Milletler Cemiyeti BM’ne üye olan ve olmayan tüm ülkelere birer nüshası gönderilmiştir. Böylece uyuşturucuyla mücadelede tüm ülke ve toplumların duyarlı olmaları sağlanmaya çalışılmıştır (T.C. Resmî Gazete, 31 Mayıs 1937: 3618). “1936 tarihli Cenevre Sözleşmesi”nde uyuşturucu maddelerin imal-ticareti ve alım-satımının dünya genelinde hapis veya kişi hürriyetini kısıtlayıcı cezalarla men edilmesi hakkında ülkelerin gerekli yasal tedbirleri alması kararlaştırılmıştır (Kurt; Kurt, 2007: 16). İlgili sözleşmede;

- 1.Sözleşme hükümlerine giren suçların, özellikle imal, ticaret, alım, satım gibi fiillerin hapis veya hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırması için gerekli olan yasal tedbirlerin alınması,
- 2-Sözleşmeye taraf bir devlette başka bir ülke vatandaşının suç işlemesi halinde, bağlı olduğu devletin, suçun kendi ülkesinde işlenmiş gibi suçluyu cezalandırması,
3. Uyuşturucu madde suçu olarak belirlenmiş davranışların diğer şehirlerde işlenmesi durumunda her birinin ayrı bir suç olarak kabulü,
- 4-Başka ülkelerde suç işleyen kişilerin kendi ülkesinde de aynı suçu işlemesi halinde kendisine verilmiş cezanın tekrarı,
5. Uyuşturucu suçundan başka ülkelerde tutuklanmış kişilerin kendi ülkelerince iadelerinin istenmesi durumunda aldıkları cezaların kendi ülkelerinde de tatbik edilmesi.” kararlaştırılmıştır.

27 Mayıs 1937’de kabul edilen “*Zararlı İlaçların Gayri Meşru Ticaretinin Men’i ve Tecziyesi Hakkında Kanun*” ile uyuşturucuyla mücadelede uluslararası kurallar uygulanması konusu, Türkiye’de geçerli olmaya başlamıştır. 1937’ de uyuşturucu maddelerin kaçakçılığının denetimi için Amerika’dan Türkiye’ye uzmanlar gelmiştir (Erdoğan, 2004, s. 12). Bu sırada 26 Haziran 1936 tarihli Cenevre toplantısı kararları kabul edilerek, uyuşturucu maddelerin kullanımının yasaklanması konusunda bir adım daha atılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de toplam 42 kentte ‘haşhaş’ tarımı yapılırken, 1938’de “3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu” ile haşhaş “Toprak Mahsulleri Ofisi”nin tekeline verilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 13.07.1938: 3491). Uluslararası sözleşmeler-toplantılar uyarınca, Türk Hükûmetleri kabul ettikleri kanunlar ile sürece katkıda bulunmuştur. Uyuşturucu maddelerin bazıları, özellikle ilaç sanayisinde kullanıldığı için uluslararası platformda dolaşımları çok daha kolay olarak ön plana çıkmıştır. Bu durum uyuşturucuyla mücadeleyi sekteye uğratan önemli bir husus olmuştur. Bu sırada, ecza firmalarının ilaç hammaddelerini temin etmelerinde sıkıntı yaşamamaları için birçok maddenin ithalat-ihracatı kanuni düzenlemelerle düzenlenmiştir.

Türkiye’de bu gelişmeler olurken, dünyada uyuşturucu kullanımı ve bu durumun denetim altına alınmasına yönelik birçok karar alındığı görülmektedir. 1938’de ‘Parakodin’ maddesi uyuşturucu maddeler kapsamına alınmıştır. 1944-1947 arasında “BM İktisadi ve İctimai Konseyi Uyuşturucu Maddeler Komisyonu” New York’ta birçok toplantı yapmıştır. 1948’de kurulan “Dünya Sağlık Örgütü” tüm devletlere Psikoaktif maddelerin kullanım ve düzenlenmesi hakkında öneri ve destekte bulunma konusunda önemli bir kurum olmuştur. 16 Şubat 1948’de “Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki 23 Ocak 1912 Lahey, 11 Şubat 1925, 19 Şubat 1925, 13 Temmuz 1931 Cenevre, 27 Kasım 1931 Bangok ve 26 Haziran 1936 Cenevre Anlaşma, Sözleşme ve Protokollerini Değiştiren Protokolün Kabul Edilmesine Dair Kanun’u” kabul etmiştir (TBMM ZC., 1948: 152).

“Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey” liderliğinde hazırlanan “*Sentetik Uyuşturucu Maddelerin Denetimi ile İlgili Protokol*” 1948’de imzalanıp, 1949 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bununla üye ülkeler zararlı maddeleri ve sentetik ilaçları BM Genel Sekreterliğine bildireceklerdir. İlgili kuruluşlara üye ülkeler ‘toksikomani’ içeren sentetik uyuşturucu maddeleri kontrol altına almayı kabul etmişlerdir (Kurt; Kurt, 2007: 16). 1 Mart 1950’de “Uyuşturucu Maddelerin Milletlerarası Kontrole Tabi Tutulmasına Dair Paris Protokolü” onaylanmıştır. Bununla Türkiye uluslararası kurallara titizlikle uymaya devam ettiğini göstermiştir (Çakır, 2021: 123).

II. Demokrat Parti İktidarı’nda Türkiye’nin Uyuşturucuyla Mücadelede Uluslararası Yükümlülüklerle Uyumu ve Yasal Düzenlemeler

7 Ocak 1946’da “Dörtlü Takrir” üyelerince resmen kurulan Demokrat Parti, 1947 kongresinde “Hürriyet Misakı”nı kabul etmiştir. 1949 kongre kararları ise CHP iktidarına toplumsal olaylar konusunda bir ultimatoma şeklinde basında karşılık bulmuştur (Akşam, 17 Mayıs 1950: 2; Akşam, 20 Mayıs 1950: 2). 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde DP, 4.391.694 kişinin oyunu alarak (%55,2 oy oranıyla) tek başına iktidar olmuş, TBMM’de 416 milletvekilliği elde etmiştir. Seçimde CHP ise %39,6 oy oranı ile 69 vekil çıkarıp, 3.148.626 seçmenin oyunu alabilmiştir. Bu seçimde “Nispi Temsil Sistemi” ilk kez kullanılmıştır. 22 Mayıs 1950 günü mecliste yapılan oylamada Celal Bayar Cumhurbaşkanı, Refik Koraltan meclis başkanı olmuştur. Hükûmeti kurma görevi Adnan Menderes’e verilmiştir (Cumhuriyet, 15 Mayıs 1950: 1,3; Cumhuriyet, 23 Mayıs 1950: 1-4; Akşam, 5 Mayıs Pazar 1946: 1; Akşam, 17 Mayıs 1950: 2; Cumhuriyet, 15 Mayıs 1950: 1; Milliyet, 15 Mayıs 1950: 1; Milliyet, 17 Mayıs 1950: 5; Ulus, 17 Mayıs 1950: 1,3; Akşam, 20 Mayıs 1950: 2; Ulus, 3 Mayıs 1950: 5; Vakit, 5 Haziran 1950: 1; Vakit, 5 Haziran 1950: 1; Milliyet, 14 Haziran 1950: 1).

Adnan Menderes, “27 Mayıs 1960 Askerî Müdahalesi” ne kadar başbakanlık yapmıştır. 1950’li yıllarda Türkiye tarım ekonomisine dayalı bir ülke konumundaydı. Demokrat Parti iktidarının başlamasıyla kırsal kesime yönelik destek ve yatırımlar artmış, tarımda makineleşmeye geçilmişti (Aslan, 2014: 7-9, 19, 41). Ancak köy halkının refah seviyesinde çok ciddi bir iyileşme mümkün olamamıştır. Nüfusun hızla artması ve kentlere hızlı göçler birçok sosyal-toplumsal sorunu da beraberinde getirmiştir. Suç oranlarında ani artışlar meydana gelmiştir. Demokrat Parti iktidarında tüm suç unsurları ve uyuşturucuyla mücadelede en etkin kurum emniyet-polis teşkilatı olmuştur (Dikici, 2009: 62; Alıveren, 2006: 17-20). DP’nin parti ve hükümet programında genel asayişin sağlanması ve halkın huzurunun temininde uyuşturucuyla mücadele edilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Uluslararası toplantılara üst düzeyde katılımlar olmuştur. “BM ve Avrupa Konseyi”nce benimsenen karar ve yasal düzenlemeler iç hukuk düzenlemelerine temel teşkil etmiştir. 1951 ve 1954’de “*BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi uyuşturucu Maddeler Komisyonu*” toplantılarına Hükûmeti temsilen “Dr. Cemalettin Or, Cemal Kiper, İsmail M. Kavadar, Selman Açvar, Mazhar Özkol, Hüseyin Kunter” başkanlıklarında heyetler katılmıştır (BCA, 1935: 30-18-1-2, 116.26.5; 128.24.18; 135.31.6). “Gümrük İş birliği Konseyi” 1952’de kurulmuştur. “28 Aralık 1953 New York Afyon Protokolü ve Cenevre Uyuşturucu Maddelerin Yasaklanması Sözleşmesi” ile “Hindistan, Türkiye, Yunanistan, İran, Bulgaristan, Yugoslavya ve SSCB” gibi ülkelere haşhaş ekimi ve ticareti serbestliği tanınmıştır. Bu protokol ile ‘haşhaş ve afyon ekimi’ ve bunların ithali-ihracı sınırlandırılmış, dolaşımı denetim altına alınmıştır. Türkiye uyuşturucu kaçakçılığına karşı daha etkili önlemler almayı taahhüt etmiştir. Özellikle “afyon” üretim sıklığı daha sıkı denetlenmeye başlanmıştır (Güngör; Kınacı, 2001: 80). “Lahey ve Cenevre Afyon Sözleşmesi ve Protokolü” ile uyuşturucu maddeye ait sözleşme ve protokolün Türkiye-Almanya arasında tekrar yürürlüğe konulması için mektuplaşmalar olmuştur. Uluslararası mücadelede Türkiye-Almanya ayağındaki sorunlar böylece halledilmeye çalışılmıştır (BCA, 1954: 30-18-1-2, 139.40.10). 1956, 1957’de “BM Dünya Sağlık Teşkilatı”nce uyuşturucu oldukları kabul edilen ve tedbir alınması gereken bazı maddeler “2313 sayılı Uyuşturucu Maddeler Kanunu” hükümlerine tabi tutulmuştur (BCA, 1955: 30-18-1-2, 122.28.16; 145.111.1). “Narkotik Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun”, ile 1956’da narkotik maddelerin kontrolü, kullanımı ve bunlarla ilgili cezai yaptırımlar yeniden düzenlenmiştir. Türkiye’de uyuşturucu ile mücadele ve bu konuda yasal çerçevenin oluşturulması açısından önemli bir adım olmuştur (T.C. Resmi Gazete, 24/6/1933 tarih ve Sayı: 2435, Kanun no: 2313).

Uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemek için gerekli tedbirler alınması hakkında İran Hükûmetiyle Tahran’da müzakerelerde bulunmak üzere 1959’da Türkiye’den bir heyet gönderilmiştir. Çünkü İran özellikle uzak Doğu uyuşturucu ticaretinde ve bu maddelerin üretiminde önemli bir ülke durumundaydı (BCA, 1959: 30-18-1-2, 153.46.6). Uyuşturucu maddeler ile ilgili bazı anlaşmaları tek bir metin halinde birleştirmek amacıyla New York’ta 1960’ yılında milletlerarası bir konferans düzenlenmiştir. Ancak Türkiye’deki siyasi karışıklıklar bu toplantılarda alınan kararların tam olarak uygulanmasını güçleştirmiştir (BCA, 1960: 30-18-1-2, 157.32.16).

“1960 Askerî Müdahalesi” ve bunun getirdiği çeşitli olumsuzluklara rağmen uyuşturucuyla mücadelede Türkiye üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmiştir. Küresel anlamda uyuşturucuyla mücadelede en ciddi uluslararası girişim 1961’de olmuştur. Bağımlılık yapan maddelerin tam olarak kontrol altına alınması, denetiminin daha ciddi bir şekilde yapılması ve bu maddelerin kötü amaçlı kullanılması ile kaçakçılığının önüne geçilmesi hususunda ‘Birleşmiş Milletler BM’ tarafından 1961 yılında çok ciddi adımlar atılmıştır. Çünkü özellikle uzak Doğu kökenli bu maddelerle mücadelede toplumsal baskılar hiç olmadığı kadar artmıştır. Önceki sözleşmelerin güncellenmesine ihtiyaç duyulmuştur. “Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi”

tarafından incelenip geliştirilen tüm hükümlerin tek bir metinde bir araya getirilmesi amacıyla toplantılar yapılmıştır. Bu amaçla ilk önce 1961’de Cenevre’de “BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu” ile bu komisyonun “Kaçakçılık Komitesi” tarafından bir toplantı düzenlenmiştir. Yine aynı yıl Tahran’da ‘CENTO Ülkeleri Uyuşturucu Maddeler Konferansı’na Mazhar Özkol başkanlığında bir Türk heyeti katılmıştır (BCA, 1960: 30-18-1-2,159.18.1;160.30.18). Aynı yıl BM tarafından çok daha fazla ülkenin katılımıyla uyuşturucu-uyarıcı maddeler ile mücadelede süreklilik gösterecek bir anlaşma niteliğindeki “1961 Tek Sözleşmesi” imzalanmıştır. Bu sözleşme ilk etapta 40 ülke tarafından imzalanmıştır. Türkiye bu sözleşmeyi, “27.12.1966 tarih ve 812 sayılı kanun” ve Bakanlar Kurulunun 14.02.1967 tarihli kararıyla onaylamıştır. Bu karar 12.05.1967’de Resmî Gazetede yayımlanmıştır. “1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop maddelere Dair Sözleşme, 25.03.1972 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin Protokol ve 1988 Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” uyuşturucuyla mücadelenin temelini teşkil etmiştir. Özellikle “1961 Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi” ile Türkiye uyuşturucuyla mücadelede tam olarak uluslararası alandaki tüm anlaşmalara taraf olmuştur (Türkiye uyuşturucu Raporu, 2021: 17). Ancak Türkiye 1972 tarihli protokolü 26.04.2001 tarihinde gecikmeli olarak onaylamıştır. “Tek Sözleşme” ile tüm dünyada söz konusu maddelerin tıbbi kullanımı, suistimali, bağımlılık potansiyeli vb. kriterler kapsamında sınıflandırılarak ilk kez kontrol altına alınmıştır. Ayrıca sözleşmeye taraf devletler arasında çıkabilecek ihtilaflar için anlaşmazlığın “Milletler Arası Adalet Divanı”na sevkinin ön görülmesi, hukuki süreçlerde hızlı adımlar atılmasında etkili olmuştur (Kurt; Kurt, 2007: 16).

1971’de Amerika’nın baskısı ile Türkiye’de haşhaş ekimi alanı daraltılarak, dört il’e indirilmiştir. Ancak 1974’te haşhaş ekimi yapan il sayısı yediye çıkarılmıştır (T.C. Resmî Gazete, 1971, Sayı 13937). “1961 tarihli Tek Sözleşmesi” ile uyuşturucu maddelerin sınıflandırılmasında “sentetik psikotropik uyuşturucu maddeler” in bu sınıflandırma dışında bırakılması bu maddenin uluslararası tanımı ve içeriğinin ne olduğu konusunda sorunlara neden olunca yeniden bir düzenleme yapma ihtiyacı hasıl olmuştur. 19 Şubat 1971’de “1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” imzalanmış ancak 40 ülke imza şartı hemen sağlanamadığından 1976 yılında ancak yürürlüğe girebilmiştir. Türkiye “Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” ni “27.10.1980 tarihli 2326 sayılı Kanun”la onaylamıştır (T.C. Resmî Gazete, 7.3.1981, Sayı 17272). Uyuşturucu maddelerle uluslararası boyutta daha etkin mücadele edebilmek için 1988’de tekrar güncelleme ihtiyacı belirince 19.12.1988 tarihinde “1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” imzalanmıştır. Türkiye 34 maddelik bu sözleşmeyi “22.11.1995’de 4136 sayılı yasa” ile kabul etmiştir (T.C. Resmî Gazete, 25.11.1995, Sayı 22474).

III. Demokrat Parti İktidarında Asayiş ve Uyuşturucuyla Mücadele Hadiseleri

Uyuşturucu maddelerle mücadelede Türkiye’nin daha önceki yıllarda taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve toplantı kararları ‘Demokrat Parti DP’ iktidarının işini kolaylaştırmıştır. “Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey” liderliğinde hazırlanan 1948 “Sentetik Uyuşturucu Maddelerin Denetimi ile İlgili Protokol”, 1952 “Gümrük İş birliği Konseyi”, “28 Aralık 1953 New York Afyon Protokolü”, Demokrat Parti iktidarında aynen uygulanmıştır. 1956, 1957’de “BM Dünya Sağlık Teşkilatı’nca uyuşturucu oldukları kabul edilen ve tedbir alınması gereken bazı maddeler “2313 sayılı Uyuşturucu Maddeler Kanunu” hükümlerine tabi tutulmuştur. “1960 New York Konferansı” kararları ve “1961 Tek Sözleşmesi” nin kabulü uluslararası düzeyde uyuşturucuyla mücadelede ülkenin saygınlığının artmasında önemli bir faktör olmuştur. Asayiş ve güvenliğin sağlanması çalışmalarına paralel olarak, Demokrat Parti iktidarında Türkiye’de kişi hak ve özgürlüklerinin arttırılması ve korunmasına dair gelişmelerin de önü açılmıştır (Başgil, 2006: 71).

Genel asayişin sağlanması uyuşturucuyla çok etkin bir mücadeleyi gerekli kılmıştır. Asayiş ve halkın huzur ve güveninin temini noktasında emniyet teşkilatı ve jandarma güçleri çok mühim rol oynamıştır. Emniyet teşkilatının yapısal değişikliğinin sağlanması amacıyla Amerika'dan uzman bir isim olan 'Chris Gugaz' getirilmiş ve kendisine konuyla ilgili raporlar hazırlanmıştır. Bu rapor doğrultusunda 1950'de birçok il ve ilçe merkezinde emniyet örgütü kurulmuştur. Polis teşkilatının görevleri, çalışma sistemleri yeniden düzenlenmiştir. "3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu"yla "Emniyet Genel Müdürlüğü" ne bağlı olarak hizmet verecek olan "Önemli İşler Müdürlüğü" kurulmuştur (Milletimizin Hizmetinde 150 Yıl (1845–1995), 1995, 118). 1952'de "Polis Bakım ve Yardım Sandığı" faaliyete geçirilmiştir (İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü 1923–1973 Çalışmaları, 1973: 74). 11 Mayıs 1953'de "6085 sayılı Seyrüsefer Talimatnamesi" yayınlanarak, polisler arasında uzmanlık alanlarının oluşması sağlanmıştır. Böylece asayiş ve suç olaylarına karşı polisin daha hızlı ve aktif çalışmasının önü açılmıştır. Halkın huzurlu ve sakince yaşayabilmesinin kolaylaşması için "3 Temmuz 1950'de Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun Tasarısı" adıyla genel bir af kanunu kabul edilmiştir (Öztürk, 1968: 362).

Toplumun huzurunun temini, kaçakçılık ve uyuşturucuyla mücadelede Demokrat Parti iktidarında birçok kanuni düzenlemelere gidilmiştir. Topluma karşı işlenen suçların en temel kaynaklarından birinin uyuşturucu maddeler olduğu kabul edilmiştir. Uyuşturucu maddelerin yasaklanmasıyla toplumsal suçlara karşı halk korunmuş olacaktır (Nyswander, 1961: 40). Demokrat Parti Dönemi'nde uyuşturucuyla mücadelenin yasal boyutunu 1926 tarihli ve "765 sayılı Kanun" oluşturmuştur. Demokrat Parti Dönemi'nde uyuşturucu suçu işleyenler "765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 403, 404 ve 3038." maddelerine göre yargılanıp cezalandırılmışlardır. 02/06/1941'de 403. Maddenin kapsamı "4055 sayılı Kanun" ile genişletilmişti. Bu kanunun yürürlüğü Demokrat Parti iktidarında da devam etmiştir. Uyuşturucu kullanımı bundan böyle ciddi bir suç olmuştur (Özmen, 2009: 37).

1950'den itibaren Türkiye'de uyuşturucu kullanımı ve kaçakçılığında hızlı bir yükselme yaşanmıştır. Bu dönemde uyuşturucu maddeleri için genel olarak 'beyaz zehir' tabiri kullanılmıştır. Eroin kullanımı ve ticaretinin boyutları ve alınması gereken önlemler için TBMM'de tartışmalar olmuştur. Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger, eroin kaçakçılığı ve imalatının önlenmesi için alınan tedbirler hakkında bir soru önergesi vermiştir. Dülger soru önergesinde; özellikle İstanbul'da eroin kullanımı ve ticaretinin had safhaya çıktığını, toplumun bundan muzdarip olduğunu, emniyet teşkilatının gerekli önlemleri almada yetersiz kaldığını dile getirmiştir. Adalet Bakanı Halil Özyörük, 07.10.1950 günü TBMM'de söz alarak konuyla ilgili bilgi vermiştir. Bakan Özyörük, beyaz zehir kullanımı ve bunun ticaretinin gerçekten ciddi boyutlara ulaştığını doğrulamıştır. Özyörük, uyuşturucu maddelerin imal ve ihracının "15 Kanunuevvel 1928 tarih ve 1369 sayılı Kanun" hükümlerine bağlı olduğunu, bu sıkıntının Afyon ekimi mevzuatı ve afyon maddesinden çeşitli uyuşturucu madde yapımı konusunda yasal önlemlerin güncellenmediğinden yakınmıştır. "Ham afyon, tıbbi afyon, morfin, eroin ve sairinin ihracı, imali ve istihsalinin memleket dâhilinde satışı ve ticaretinden Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin sorumlu olduğunu, konuyla ilgili bu bakanlıkça gerekli çalışmaların henüz mevcut olmadığını" söylemiştir. Bakan Özyörük, afyon üretimi ve afyon kökenli maddelerin satışı hakkında 3 Temmuz 1932 tarih "2061 sayılı Kanun, 31 Mayıs 1933 tarih ve 2253 sayılı Kanun ile 2113 sayılı Kanun ve 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu'nun değiştirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Adalet Bakanının ifade ettiği yasal değişiklikler uluslararası kuruluşlar tarafından alınan önlemler doğrultusunda Türkiye'de zamanla güncellenmiştir. Adalet Bakanı Halil Özyörük, uyuşturucu suçunun özellikle İstanbul'da ani bir yükseliş gösterdiğinin dikkatlerden kaçmadığını dile getirerek, 1945-1950 arasında İstanbul Mahkemelerine yansıyan davaların sayılarını da TBMM'deki konuşmasında vermiştir. Buna göre 1945'te 207, 1946'da 274, 1947'de 223, 1948'de 239, 1949'da 655 ve 1950'nin ilk 6 ayında 304 adet dava mahkemelerde

görülmüştür. Bakan Özyörük, uyuşturucu suçlarına dünya geneli ülkelerde ne çeşit cezalar verildiğine de değinmiş, Türkiye’de 403 sayılı Ceza Kanunu’nun ilgili maddelerinde belirtilen cezalarda mutlaka artış yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger tekrar söz alarak, eroin imal eden birçok firmanın bulunduğunu, bunların bu işi sağlık amaçlı olarak yapıyor gördüklerini ancak bu işten özellikle uyuşturucu madde imalinden çok yüksek oranlarda paralar kazandıklarını iddia ederek, kaçakçılık bürolarının ve emniyet teşkilatının bunun takibinde yetersiz kalmalarının diğer firmaları özendirdiğini söylemiştir (TBMMZC, 1950: 496-499).

Uyuşturucuyla mücadelede yasal boşluklar 1951 yılında doldurulmaya çalışılmıştır. “23.03.1950 tarih ve 5621 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu”nun 1,4, 6,7,18 ve 27. Maddeleri değiştirilerek, afyondan elde edilen uyuşturucu maddelerin içindeki oranlar değiştirilmiş, ham afyon ve türevlerinin ticareti ve ihracatın tamamen devlet tekeline alınmış ve afyon ve türevlerinin herhangi bir maddeyle değiştirilmesi yasaklanmıştır (TBMM, 1951: 6-9). “Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu”nda yapılan değişiklikler afyon ekim alanları, denetimi ve ticaretini 1958 yılına kadar bir düzene koymuştur. 1958’de kanunun bazı maddeleri yeniden düzenlenerek, afyon kaçakçılığı konusunda ciddi kısıtlamalar yapılmıştır (TBMMZC., 1959: 674).

Başbakan Adnan Menderes, 6 Mart 1955’te Anadolu Ajansı’yla olan bir söyleşisinde uyuşturucu maddeleriyle mücadelede geline nokta’yı açıklamış ve emniyet mensuplarının bu konudaki çalışmalarından takdirle bahsetmiştir. Uyuşturucu maddelerin üretiminin, ticaretinin ve vatandaşlar tarafından istimalinin önlenmesinde senelerdir süren zorlu bir mücadele verildiğini ve bunun neticesinde bu tehlikenin esaslı bir surette önlenmiş olduğunu söylemiştir. Asayiş ve huzur-emniyetin tesisi gibi önemi büyük bu konuda emniyet çalışanlarının büyük hizmetlerinin olduğunu, bu itibarla teşkilat mensuplarının diğer devlet memurlarından daha fazla mesai sarf ettiklerini dile getirmiştir (BCA, 1955: 030.01.15.82.4).

Genel asayişin sağlanmasında oldukça hassas davranan emniyet-jandarma mensupları görevlerini hakkıyla yerine getirmişlerdir. Bu hususta zehir satıcılarına hiçbir taviz vermeyen polis teşkilatı mensupları başarılı operasyonlar düzenlemişlerdir. Köyden kente göç ile birlikte polis teşkilatının görevlerini yapmaları da zora girmiştir. Artan kent nüfusuna rağmen polis memuru sayısı aynı oranda artmamıştır. 1950 yılında “3.885.865” olan kent nüfusu %359 oranında fazlalaşarak, “10.805.817”ye ulaşmıştır. Polis memuru sayısı ise %13,7 oranında artmıştır (Landau, 1979: 148,149).

Uyuşturucu maddelerin genellikle Suriye üzerinden Türkiye’ye sokulduğu görülmektedir. 1950’li yıllarda Suriye’deki akrabalarını görmeye giden veya Türkiye’deki akrabalarını görmeye gelen kişilerin beraberinde birçok kaçak eşya getirip götördükleri ayrıca uyuşturucu maddelerin de ülkeye girişinde bundan faydalandığı görülmektedir. Gümrük Kanunu’nda yer alan “huduttan giren bir kimse zati eşyaların yanında götürebilir” maddesi ile pasaport uygulamasındaki değişikliklerin kaçakçılara geniş bir hareket alanı sağlamıştır (Paktaş, 2012: 334). Uyuşturucu maddelerin Türkiye’ye getirilmesinden sonra Irak üzerinden yine çeşitli orta doğu ülkelerine sevkıyat yapıldığı emniyet kayıtları ve yerel gazetelerden görülmektedir. Uyuşturucu maddelerin yanında afyon kaçakçılığının yoğun olarak yapıldığı dikkat çekmektedir. Diyarbakır, Mardin, Adana ve Hatay gibi illerde genel kaçakçılığın yanı sıra uyuşturucu madde satıcılığının da yaygınlaştığı görülmektedir (Milliyet, 14 Haziran 1955: 1,4; Milliyet, 8 Eylül 1955; İstanbul Ekspres, 6 Eylül 1955: 1; İstanbul Ekspres, 8 Eylül 1955: 1. İstiklal, 3 Aralık 1955: 1). 1952 yılının Aralık ayında sadece Diyarbakır’da 83 teneke haşhaş ve 166 kilo afyon ele geçirilmiştir. 1952-1959 arası dönemde Diyarbakırda uyuşturucu operasyonlarında artış görülmüştür (Diyarbakır İçkale, 3 Mart 1952: 1; Diyarbakır İçkale Gazetesi, 26 Kasım 1952: 1; Diyarbakır İçkale Gazetesi, 18 Aralık 1952: 1; Diyarbakır

İçkale Gazetesi, 11 Şubat 1953: 1; Diyarbakır İçkale Gazetesi, 30 Aralık 1959: 1). Diyarbakır, Mardin ve Adıyaman gibi doğu illerinde uyuşturucu madde satıcılığı yanında asayiş olaylarında da artışlar olmuştur. Genellikle yolcu otobüslerinin durdurularak soygunlar yapıldığı görülmektedir. İçişleri Bakanı Namık Gedik, Mardin'e gelip bu soygun olaylarıyla ilgili olarak bazı incelemelerde bulunmuştur (Diyarbakır İçkale, 3 Nisan 1958: 1).

Yerel gazetelerde konuyla ilgili haberlere sıkça rastlanmıştır. Örneğin Diyarbakır'da esrar alıp satan Halil ismindeki kişinin evine yapılan operasyonda 900 gr. esrar bulunmuş, yanındaki "esrar" ile birlikte karakola götürülen bu şahıs buradaki soruşturmadan sonra mahkemeye sevk edilip tutuklanmış, hapis cezası almıştır. Yine Diyarbakır'da sivil polisler tarafından yapılan aramalarda üzerinde 20 parça esrar ile yakalanan bir şahsın harabe çarşıda esnafılık olduğu, esnafılık haricinde bir esrar satıcısı olduğu tespit edilen Ayhan Yılmaz ismindeki şahsın polislerce yakalanıp karakola götürülmüş, mahkemeye sevk edilmiş 5 ay hapis, 300 lira da para cezasına çarptırılmıştır (Diyarbakır İçkale, 3 Mart 1952: 1).

1950'li yıllarda özellikle nüfus yoğunluğu fazla olan veya stratejik yerlerde emniyet mensupları civar illerdeki asayiş olaylarında görev almışlardır. İllerdeki güvenlik güçlerinin yetersizliği bu yöntemi zorunlu kılmıştır. Örneğin İstanbul Emniyeti hem İstanbul'da hem de ona yakın illerde asayiş ve uyuşturucu operasyonları yapmıştır. "Emniyet Genel Müdürlüğü"nce yapılan denetlemelerde "İstanbul Emniyet Müdürlüğü" tarafından İzmit-Gebze'de esrar sattıkları tespit edilen kişiler, suçüstü yakalanmışlar ancak kaçmışlardır. Polisin rutin kontrollerinde yeniden yakalanan Gölcük ilçesi nüfusuna kayıtlı kişiler adli makamlara teslim edilmişlerdir. İzmit Kozluk ve Cedit Mahallelerinde ikamet eden bazı kişilerin esrar sattıkları anlaşılmış ve yakalanmışlardır. Kocaeli cezaevine bazı yöntemlerle uyuşturucu madde sokulması dikkat çekmiştir. "Gölcük Garnizon Komutanlığı"nda askerlik yapan sabıkalı esrar içicisi ve satıcısı şüpheli şahıslara da rastlanmıştır (Tunç, 2016: 392, 393).

1956 yılı ocak ayı içerisinde henüz başında uyuşturucu ile mücadele etmek için "Emniyet Genel Müdürlüğü" tarafından yapılan çalışmalarda "İstanbul Emniyet Müdürlüğü" tarafından İzmit-Gebze'de esrar ticareti yaptıkları belirlenen şüpheliler yapılan operasyonda polisin elinden kaçmışlar ve takip sonucunda Gölcük ilçesinde yakalanıp adliye sevk edilmiştir (Azim, 7 Ocak 1956, No: 428). İzmit "İstiklal" gazetesinin 3 Aralık 1955 günü yayınladığı habere göre İzmit'in Kozluk Mahallesi'nde yaşayan ve hamallık yapan bir kişi ile Cedit Mahallesi'nde oturan bir işçi uzunca bir süre takip edilmişler ve uyuşturucu sattıkları anlaşılarak tutuklanmışlardır (İstiklal, 3 Aralık 1955: No: 366). Kocaeli Cezaevi'ne esrar sokmak için ilginç bir yol bulan bir kişi cezaevindeki ağabeyine domates ve biber içine gizlediği 275 gr. Esrarı ulaştırabilmiştir. Ancak polis memurları daha sonra bu durumdan şüphelenince şüpheli şahıs tutuklanmıştır. Gölcük Garnizon komutanlığında askerlik yapan bir kişi esrar içicisi ve satıcısı şüphesiyle takip edilmiş ve bir kahvehanede otururken üzeri aranmıştır. Bu şahsın üzerinde 460 gr. esrar bulunmuştur (İstiklal, 24 Aralık 1957: No: 938). Gölcük, Derince ve Servetiye'de uyuşturucu madde sattıkları ve devamlı olarak bu bölgelerde gezdikleri tespit edilen M.Ö ve N.Ö isimli kişiler yakalanarak gözaltına alınmışlardır. İzmit Bağdat Caddesi'ndeki bir kahvede yapılan aramada da 65 parçadan oluşan bir esrar kutusu ele geçirilmiştir (İstiklal, 25 Eylül 1959, No: 1474).

Demokrat Parti döneminde doğu ve güney doğu illerinde her türlü kaçakçılık faaliyetlerinin yapıldığı görülmektedir. 1950'li yıllarda Urfa'daki uyuşturucu kaçakçılığını önlemek için "emniyet, jandarma ve Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı"nın ilgili birimleri etkin mücadeleler vermiştir. 1951 yılının Nisan-Kasım ayları arasında kaçakçılara yönelik operasyonlarda "çay, kahve, sigara, esrar, tütün, çeşitli gıda ürünleri ve giyim-kuşam ürünleri ile silah ve mühimmatlar" ele geçirilmiştir. Bu operasyonlarda güvenlik güçlerinden şehit olanlar bile

olmuştur. Suruç'un Suriye sınırında olan 'Alizer' köyünde kaçakçılık şüphesiyle H. oğlu C. Suriye'ye geçmek üzereyken gümrük görevlilerince vurularak etkisiz hale getirilmiştir (Tanık, 2019: 261,262).

Türkiye'de 1950'den itibaren özellikle üniversite öğrencileri arasında uyuşturucu kullanım oranı hızla yükselmiştir. Bu yükseliş, dönem itibarıyla düşündüğümüzde, Avrupa ülkelerine kıyasla görece düşük bir seviyeyi ifade etmekle birlikte, gençler arasında uyuşturucu ile ilgili bir ilginin başladığını da ortaya koymuştur. Öğrencilerin uyuşturucu kullanma nedenleri arasında "stres, sosyal baskı, merak ve eğlence arayışı" gibi faktörler öne çıkmıştır. Bu durum, gençlerin psikolojik ve sosyal baskılar altında nasıl bir başa çıkma mekanizması geliştirmeye çalıştığını göstermektedir. Arşiv kaynaklarına göre Türkiye'de 1950 ile 1954 yılları arasında "eroin, esrar, afyon" kullanımının önceki yıllara göre ciddi oranda artış olduğu görülmektedir. Ele geçirilen uyuşturucu maddelerin miktarlarında da yıldan yıla artış olmuştur. Buna göre ele geçirilen uyuşturucu miktarları 1950'de 26 kg, 1951'de 38 kg, 1952'de 176 kg, 1953'de 335 kg. ve 1954 yılında ise 350 kg olmuştur. Buna bağlı suç istatistikleri de değişmiştir. Uyuşturucu kullananların sayısı hızlı bir şekilde artmıştır. Hastanelere tedavi amaçlı gelen hasta sayısı 1950'de 34 iken 1954'de 89 olmuştur (BCA, 30.1.0.0, 116.734.1). Uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili olarak ise "1955'te 268, 1956'da 167 ve 1957'de 197" olay kayıtlara geçmiştir. 1956' da 145, 1957'de 216 ve 1958'de 169 olay meydana gelmiştir (BCA, 30.1.0.0, 69.433.3).

Asayiş olaylarında devletin en önemli mücadele organı polis teşkilatı olmuştur. Demokrat Parti iktidarında polisin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesine önem verilmiştir. Amerika'dan getirtilen uzmanların görüşleri doğrultusunda polis teşkilatının yapısında reformlar yapılmıştır. Bu uzmanların görüşleri aynı zamanda uyuşturucuyla mücadeleyi de olumlu etkilemiştir. Amerika ile iş birliği projeleri kapsamında finansal-lojistik destek sağlanmıştır. Amerika, uyuşturucu kaçakçılığında jeopolitik konumu nedeniyle Türkiye'yi desteklemiştir. Ancak eğitim, nüfus artışı ve ekonomik sebepler yüzünden mücadelede istenilen seviyeye gelinebilmiştir. 1950'de 10311 olan polis memuru sayısında bir polise 504 kişi düşerken, 1960'da 11725 polis memuru sayısında bir polise 751 kişi düşmüştür. Fakat polis memuru sayısındaki artış nüfusun genel artış ortalamasına göre zayıf kalmıştır (Demirbaş, 2005: 148-149).

Sonuç

Demokrat Parti, 1950-1960 yılları arasında Türkiye'nin siyasi hayatında önemli bir yer edinmiştir. 1950'li yılların başında Türkiye'de uyuşturucu kullanımı ve buna bağlı olarak gelişen asayiş, toplumsal-kamusal ve güvenlik sorunları görece sınırlıydı. Bu dönemde, sosyal ve ekonomik değişimlerin yanı sıra uyuşturucu sorunu da gündeme gelmiştir. Demokrat Parti Dönemi, Türkiye'de uyuşturucu kullanımının ilk defa belirgin hale geldiği bir dönem olmuştur. Başta "afyon ve eroin" olmak üzere, çeşitli uyuşturucu maddelerin kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Türkiye'nin "afyon" üretiminde önemli bir konumda bulunması, bu tür uyuşturucuların ulaşılabilirliğini artırmıştır. Kullanım oranlarındaki artış, toplumsal sağlık sorunlarını beraberinde getirmiş, yasalar, asayiş olayları ve güvenlik politikaları üzerinde de etkili olmuştur. Özellikle gençler arasında fiziksel ve psikolojik sorunlara yol açmıştır. Bu durum, aile yapısını da olumsuz etkilemiştir. Uyuşturucu ile mücadelede daha etkili politikaların geliştirilmesi ve toplumun bilinçlendirilmesi, bu dönemin en önemli derslerinden biri olarak değerlendirilmelidir. "Uyuşturucu sorunu", sadece bir sağlık meselesi değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dengeyi tehdit eden bir olgu olarak dikkatle ele alınmalıdır. 1950'lerin sonlarına doğru, özellikle gençler arasında artan uyuşturucu kullanımı dikkat çekmeye başlamıştır. 1960'ların başında üniversite öğrencileri arasında uyuşturucu kullanım oranı %5 civarında olmuştur.

1956 yılında kabul edilen “*Narkotik Maddelerin Kullanılmasına Dair Kanun*”, uyuşturucu kullanımı ve ticareti ile ilgili cezaları artırmış olmasına rağmen bu yasaların uygulanması ve denetimi konusunda eksiklikler giderilememiştir. Uyuşturucuyla mücadele amacıyla polis teşkilatında çeşitli reformlar yapılmış, ancak kaynak yetersizliği ve eğitim eksikliği mücadelenin etkinliğini azaltmıştır. Uyuşturucu sorunu ve bunun yol açtığı hastalıklar sadece bir sağlık meselesi değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dengeyi tehdit eden bir olgu olarak günümüze kadar gelmiştir.

“1960 Askeri Müdahalesi” ve bunun getirdiği çeşitli olumsuzluklara rağmen uyuşturucuyla mücadelede Türkiye üzerine düşeni yapmıştır. “*1961 Tek Sözleşmesi*” ile Türkiye uyuşturucuyla mücadelede uluslararası anlaşmalara tam olarak taraf olmuştur. Uyuşturucuyla mücadelede uluslararası boyutta mücadele edilmesine rağmen uyuşturucu pazarları çeşitli ülke ve toplumlarda maalesef ekonomik bir faaliyet olarak devam etmiştir. Bu durum uyuşturucu kaçakçılığının terör örgütlerinin de en önemli finans kaynağı durumuna gelmesine yol açmıştır. Böylece DP iktidarının uyuşturucuyla mücadelesi ve genel asayiş sağlamlasında zorluklar yaşanmıştır.

Demokrat Parti iktidarı Döneminde asayiş olayları ve uyuşturucuyla mücadelede istatistiki verilerin düzenli olarak kayıtları tutulmamıştır. “*Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM)*” geç tarihlerde (2011) kurulmuştur. Emniyet teşkilatının arşiv ve kayıtlarının erişime açılmaması dönemle ilgili verilerin değerlendirilmesini zorlaştırmıştır. “Demokrat Parti İktidarı” döneminde uyuşturucu kullananların toplam nüfusa oranı, uyuşturucu kullanımı nedeniyle yaşanan asayiş olaylarının nitelik ve niceliğiyle ilgili istatistiki sonuçların kayıtları tutulmamıştır. Ancak bu dönemde “uyuşturucu maddelerle mücadele ve asayiş” olaylarında devletin kendisini en sorumlu otorite olarak görmesi çok önemli bir gelişme olmuştur.

Kaynakça

Arşiv ve Resmi Yayınlar

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA);

BCA. (1928). 30-18-1-2, 28.20.19.

BCA. (1928). 30-18-1-1, 29.44.19.

BCA. (1930). 30-18-1-2, 10.26.13.

BCA. (1930). 30-18-1-2, 12.49.9.

BCA. (1930). 30-18-1-2, 17.10.7.

BCA. (1932). 30-18-1-2, 28.32.20.

BCA. (1934). 30-18-1-2, 46.43.20.

BCA. (1935). 30-18-1-2, 70.97.3.

BCA. (1935). 30-18-1-2, 116.26.5; 128.24.18; 135.31.6.

BCA. 30.1.0.0, 116.734.1.

BCA. (1954). 30-18-1-2, 139.40.10.

BCA. (1955). 030.01.15.82.4.

BCA. (1955). 30-18-1-2, 122.28.16; 145.111.1.

BCA. (1959). 30-18-1-2, 153.46.6.

BCA. (1960). 30-18-1-2, 157.32.16.

BCA. (1960). 30-18-1-2, 159.18.1; 160.30.18; 30.1.0.0, 69.433.3.

BOA. (26/RA/1324 (20/05/1906). Nr: 490/88 & BOA, 29/Z/1328 (03/01/1911). (DH.EUM.THR.), Nr: 22/19-0,

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri, (TBMM ZC);
 TBMMZC. (1948). Dönem 8, Cilt 10, Birleşim 43, s. 152.
 TBMM ZC. (1956). Dönem VI, Bir. 4, s.92-95, 98, 100, 102, 103-119, 126-132, 132-139, 142-148, 148-151, 152-157, 157-168, 174-182, 183-200.
 TBMM ZC. (1950). Dönem IX, Bir. 19, Cilt I, 1950, s. 496-499
 TBMM ZC. (1951). Dönem XI, Bir. 79, Cilt 9, 1951, s. 674.
 T.C. Resmî Gazete. (24/6/1933). Sayı: 2435, Kanun no: 2313.
 T.C. Resmî Gazete. (31 Mayıs 1937). Sayı 3618
 T.C. Resmî Gazete. (13.07.1938). Sayı 3491.
 T.C. Resmî Gazete. (1961). No: 10859.
 T.C. Resmî Gazete. (7.3.1981). No: 17272.
 T.C. Resmî Gazete. (25.11.1995). Sayı 22474.

Eser ve Makaleler

- Alıveren, E. (2006). 40–50 Yıl Önceki İstanbul Emniyeti. *Çağın Polisi Dergisi*, V (58), 17-20.
 Aslan, E. (2014). *Türkiye'nin İç Siyasetinde Demokrat Parti (1950-1960)* [Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
 Azim. (7 Ocak 1956). No: 428.
 Aydemir, Ş. S. (2007). Menderes'in Dramı (1899-1960). İstanbul: Remzi Kitapevi.
 Bakanlar Kurulu. (17 Mayıs 1950). *Milliyet*, s. 5.
 Başbakanın Laiklik Görüşü, Menderes: Ezan Arapça okunabilir, diyor. (5 Haziran 1950). *Vakit*, 1.
 Başgil, A. F. (2006). *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*. (2. Baskı), İstanbul: Yağmur Yayınları.
 Bayar'ın Milliyete Beyanatı. (15 Mayıs 1950). *Milliyet*, s.1.
 Baytop, T. (1995). Esrar. *İslam Ansiklopedisi*, 11, İstanbul: TDV, 431-432.
 Bir esrar satıcısı. (3 Mart 1952). *Diyarbakır İçkale*, s. 1.
 Celal Bayar, Dün Bir Basın Toplantısı Yaptı. (15 Mayıs 1950), *Cumhuriyet*, s. 1,3.
 C.H.P. nin Tamimi, Demokrat Partiyi Tebrik. (17 Mayıs 1950). *Akşam*, s. 2.
 Cumhurbaşkanı Dün Kütahya'ya Vasil Oldu. (5 Mayıs Pazar 1946). *Akşam*, s. 1.
 Cumhurbaşkanı Tebrik Töreni. (23 Mayıs 1950). *Akşam*, s. 1, 4.
 Çakır, G. (2021). Türkiye'de Uyuşturucu Maddelere Yönelik Geliştirilen Politikalar (1920-1950). *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, 5, 105-137.
 Çavdar, T. (2008). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*. Ankara: İmge Kitapevi.
 Daver, B. (1964). Türk Üniversite Öğrencileri ve Siyaset. *AÜSBF Dergisi*, XIX, 37-46.
https://doi.org/10.1501/SBFder_0000000674
 Demirbaş, C. (2005). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Polis Teşkilatı. *Polis Dergisi*, XI (43), 147-149.
 Dikici, A. (2009). Demokrat Parti Dönemi İç Güvenlik ve Türk Polis Teşkilatı. *Akademik Bakış*, III (5), 61-94. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73988>
 Diyarbakır İçkale. (26 Kasım 1952). s. 1.
 Diyarbakır İçkale, (18 Aralık 1952). s. 1.
 Diyarbakır İçkale. (11 gubat 1953). s. 1.

- Dönmezer, S. (1981). *Kriminoloji*. İstanbul: İstanbul Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Erdinç, F. C. (2004). *Overdese Türkiye: Türkiye’de Eroin Kaçakçılığı, Bağımlılığı ve Politikalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erman, S. (1982). Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri. *İÜFHM Atatürk’e Armağan*, 1 (4), İstanbul, 1061-1080.
- Eroin ve Kokainden Delirenler. (23 Ekim 1933). *Vakit*. s. 5.
- Gökçen, S. (2020). İki Darbe Arası Türk Demokrasisi (1961-1980). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 67, 241-264. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1478781>
- Göktepe, K. (2020). Osmanlı Toplumunda Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Devletin Buna Karşı Bazı Mücadele Çalışmaları. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 7 (9), 627-654. <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2020.174>
- Günal, H. Y. (1976). Uyuşturucu Madde Suçları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 32 (1), 55-86. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001324
- Güngör, Ş.; Kınacı, A. (2021). *Uyuşturucu ve psikotrop Maddelerle ilgili Suçlar*. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Hikmet H. (1928). *Sıhhi Müze Rehberi*. Ankara: Yenigün Matbaası.
- Hükümet kuvvetleri yeni nümayiş teşebbüslerini tamamen önledi. Şehirde tam bir sükûnet var. (8 Eylül 1955). *İstanbul Expres*, s.1
- <http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-38990/h/5avrupa.pdf> (12.12.2017).
- İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü 1923–1973 Çalışmaları*, (II. Kitap). (1973). Ankara: Gürsoy Matbaacılık.
- İnönü. (23 Mayıs 1950). *Ulus*, s. 5.
- İrtica. 14 Haziran 1950). *Milliyet*, s.1.
- İsmet İnönü. (20 Mayıs 1950). *Akşam*, s. 2.
- İstiklal*. (3 Aralık 1955). s. 1.
- İstiklal*. (3 Aralık 1955). No: 366.
- İstiklal*. (24 Aralık 1957). No: 938.
- İstiklal*. (25 Eylül 1959). No: 1474.
- Kocacık, E. T.; Mat, A. (2014). İstanbul’da Zehirler ve Zehirlenme Vakaları. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, XV (2), 21-38. <https://www.researchgate.net/publication/355757868>
- Korkmaz, E. (2020). Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Devleti’nde Karaborsa. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 66, 241-279. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1184225>
- Korkmaz, E. (2021). Atatürk Dönemi Cumhuriyet Hükümetlerinin Frengi ile Mücadelesi. *Cumhuriyet Erdemdir Gençlerin Gözüyle Cumhuriyetin Yüzüncü Yılı*, (Editör: Behçet Kemal Yeşilbursa). Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınevi, 271-290
- Korkmaz, E. (2023). Truman Doktrini ve Marshall Planı’nın Türk Askeri Havacılığı Boyutuyla Değerlendirilmesi. *BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 1, 1-34.
- Kurt, Ş.; Kurt, E. (2007). *Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve ilgili Mevzuat*. Ankara: Adalet Yayınları.
- Landau, M. J. (1979). *Türkiye’de Sağ ve Sol Akımlar*, (Çev. Erdinç Baykal). Ankara: Turhan Kitabevi)

- Milletimizin Hizmetinde 150 Yıl (1845–1995)*. (1995). Ankara: EGM Yayını.
- Milliyet*. (8 Eylül 1955). s. 1.
- Nyswander, M. (1961). Neden Toksikoman Olurlar. *Tıpta Yenilikler*, 6, 1-11.
- Öner, M. Z. (2010). Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçları. *TBB Dergisi*, 88, 106-150. <https://doi.org/10.58658/kaypod.1335480>
- Özmen, Ö. (2009). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*. [Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]
- Öztürk, K. (1968). *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetleri ve Programları*. İstanbul: Ak Yayınları.
- Pektaş, Ş. (2012). *Menderesli Yıllar: Demokrat Parti Dönemi'nde İşçi Hareketleri*. İstanbul: Fırat Yayınları.
- Seddon, T. (2017). The Regulation of Heroin: Drug Policy and Social Change in Early Twentieth-Century Britain. *International Journal of the Sociology of Law*, 35 (3), 143-156. <https://doi.org/10.17822/omad.2020.174>
- Şağan, A. (2013). *Demokrat Parti Döneminde İktidar-Sivil Toplum Kuruluşları İlişkileri (1950-1960)*. [Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi].
- Tanık, İ. H. (2013). *Demokrat Parti Döneminde Urfa (1950-1960)*. [Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Tanör, B. (1998). *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Toker, M. (1994). *DP'nin Altın Yılları 1950-1954*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Tunç, B. (2016). *Demokrat Parti Döneminde Kocaeli (1950-1960)*. [Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetleri 1923–1960*. (1978). Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1978.
- Türkiye Uyuşturucu Raporu. (2021)*. Ankara: EGM Yayın Katalog No: 736.
- www.interpol.int
- Yalçın, H. C. (17 Mayıs 1950). Yeni Bir devir Açılıyor. *Ulus*, s. 1,3.
- Yunan Hükûmeti husule gelen zararı tazmin edecektir. (6 Eylül 1955). *İstanbul Expres*, s. 1.
- Zehirli madde kaçakçılığı. (30 Aralık 1959). *Diyarbakır İçkale*, s. 1.